

L'ESTRANY CAS DEL DR. JEKYLL I EL SR. HYDE

A Katharine de Mattos¹

És dolent desfermar els llaços que lliguen per decret diví;
continuarem sent els fills del bruc i del vent;
lluny de casa, per a tu i per a mi
encara floreix la bella ginesta a la regió del nord.

1. Es tracta de la cosina de l'autor, Katharine Elisabeth Alan Stevenson (1851-1939), casada més tard amb William Sydney de Mattos, que va compartir la seva infància amb ell i va freqüentar el *cottage* de Skerryvore durant l'època de gestació de la novel·la.

LA HISTÒRIA DE LA PORTA

El senyor Utterson, l'advocat, era un home de rostre solcat d'arrugues, que no s'il·luminava mai amb un somriure; fred, sobri i cohibit en la conversa; reservat en els sentiments; sec, llarg, capmoix², ensopit però també entranyable, segons com. A les trobades d'amics i quan el vi era del seu gust, alguna cosa eminentment humana se li traslluïa en els ulls; alguna cosa que no es transformava mai en paraules, però que s'expressava no sols en aquells símbols silenciosos de la seva cara després de sopar, sinó també, més sovint i de manera més palesa, en els actes de la seva vida. Era auster amb ell mateix: bevia ginebra en solitari per refrenar una certa tirada als vins anyencs i, malgrat la seva afició al teatre, feia vint anys que no en traspassava les portes de cap. En canvi, era d'una tolerància demostrada cap als altres: a vegades es meravellava, gairebé amb enveja, de tota l'energia

2. *Capmoix*: amb el cap cot, amb una actitud de tristesa o desànim.

que gastaven els que feien males accions i, en casos extrems, s'inclinava més a ajudar que a reprovar. «Em decanto cap a l'heretgia de Caín —solia dir en to jocós³—. Deixo que el meu germà se'n vagi al diable com més li convingui.»⁴ Amb tal caràcter, estava abonat a ésser l'últim conegut respectable i l'última bona influència en la vida d'homes en vies de perdició. I amb aquests, quan es deixaven caure pel seu bufet, es comportava com ho havia fet sempre, sense canviar gens ni mica.

No hi ha dubte que tal proesa no costava gaire al senyor Utterson perquè era ben poc efusiu i la seva amistat mateixa semblava basar-se en una benevolència de la màniga ampla. És una prova de modèstia acceptar el cercle d'amistats tal com raja de les mans de l'atzar; i així ho feia l'advocat. Els seus amics eren de la família o els de més llarga durada; el seu afecte, com l'heura, creixia amb el temps i no exigia cap qualitat especial a l'objecte. D'aquí ve, sens dubte, el vincle que l'unia amb el senyor Richard Enfield, un parent llunyà, conegudíssim en tota la ciutat. Per a molts resultava una incògnita què es veien aquests dos l'un en l'altre o quins interessos tenien en comú. Segons comentaven els qui se'ls trobaven en les seves passejades dominicals, no es deien res, feien cara d'avorrir-se sobiranament i saludaven visiblement alleujats l'arribada d'un amic. Malgrat tot, els dos homes valoraven d'allò més aquestes sortides, les consideraven

3. *Jocós*: divertit, graciós.

4. A la Bíblia [Gènesi, 4:9], Caín es nega a acceptar la responsabilitat pel seu germà Abel: «Que potser sóc jo el guardià del meu germà?»

el millor regal de la setmana i, per poder gaudir-ne amb regularitat, a més de renunciar a altres esbargiments, fins i tot prescindien dels compromisos laborals.

En una d'aquestes caminades, l'atzar els va conduir a un passatge d'un barri molt poblat de Londres. El carrer era estret i com qui diu tranquil, però s'animava durant els dies feiners gràcies a les botigues que hi havia. Pel que semblava, els habitants es guanyaven bé la vida i rivalitzaven entre ells amb l'esperança de guanyar-se-la millor, invertint els beneficis dels seus guanys en coqueteria; tant és així que els aparadors, com files de venedores rialleres, s'estenien al llarg d'aquella artèria amb un aire que invitava a comprar. Fins i tot el diumenge, quan el carrer dissimulava els seus encants més esponerosos i, en comparació, es buidava de trànsit, brillava en contrast amb el seu veïnat lúgubre, com un foc en un bosc; i amb els finestrans acabats de pintar, els daurats il·lustrats, la pulcritud general i la nota alegre, de seguida atreïa i encisava la vista del passejant.

A dues portes d'una cantonada, a mà esquerra tirant cap a l'est, l'entrada d'un pati interrompia el rengle de cases; i en aquell punt mateix, la massa sinistra d'un edifici projectava el seu frontó al carrer. Alt de dos pisos i sense finestres, només s'hi veïen una porta a la planta baixa i una façana cega d'un mur descolorit al pis de dalt; per torna, en cadascun dels detalls, presentava indicis d'un abandó prolongat i sòrdid. La porta, sense campana ni picaporta, estava descolorida i plena de butllofes. Els vagabunds s'arreceraven en el buit i encenien llumins fregant els plafons;

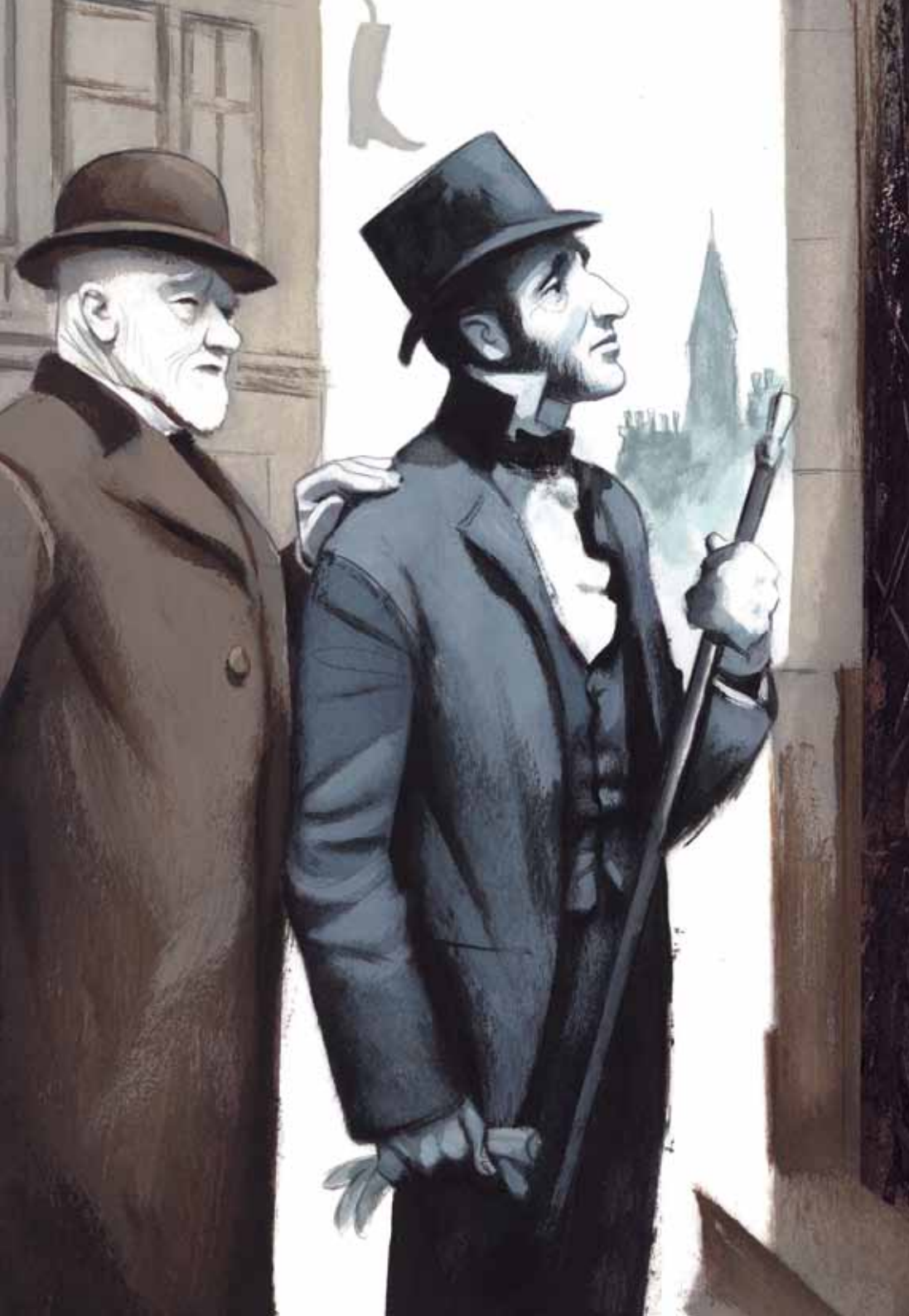
els nens tenien botiga a dalt de l'escala; un escolar havia provat la seva navalla a les motllures; i durant prop d'una generació, no havia aparegut ningú per fer fora aquells visitants fortuïts o reparar llurs destrosses. El senyor Enfield i l'advocat es trobaven a l'altra banda del passatge, però en arribar a l'altura de l'entrada, el primer va aixecar el bastó i la va indicar:

—Us hi heu fixat mai, en aquella porta? —preguntà; i quan el seu company li hagué replicat afirmativament, afegí—: a la memòria, la tinc associada a una història força singular.

—De debò? —digué el senyor Utterson, amb la veu un xic alterada—, i quina?

—Doncs vet aquí com va anar la cosa —va respondre el senyor Enfield—: Venint d'un lloc a la quinta forca, me'n tornava cap a casa pels volts de les tres d'una negra matinada d'hivern i em tocava travessar una part de la ciutat en què no hi havia gairebé res més que fanals. Els carrers se succeïen i ni una ànima, tothom dormia... Els carrers se succeïen, tots il·luminats com per una processó i tots tan buits com una església... fins que vaig arribar a aquell estat d'ànim en què pareu l'orella a totes bandes i comenceu a desitjar vivament que aparegui un policia. Tot d'un plegat, vaig veure dues siluetes: una, la d'un homenet que, a bon pas, anava carranquejant⁵ cap a l'est; l'altra la d'una nena d'uns vuit o deu anys que corria cames ajudeu-me per una travessia. Doncs bé, senyor, no cal dir que tots dos van topar a la cantonada;

5. *Carranquejar*: caminar movent les cames amb dificultat, gairebé sense aixecar els peus de terra.

i aquí ve la part horrible de l'afer⁶; perquè l'home va passar per damunt del cos de la nena trepitjant-la amb tota calma i la va deixar allà a terra xisclant. Explicat no és res, però fou infernal de veure. Allò no semblava un home; allò era com una mena de Juggernaut⁷ maleït. Vaig cridar socors, vaig arrencar a córrer, vaig enxampar el cavaller pel coll i el vaig portar fins on ja s'havia aplegat un grupet de gent, al voltant de la menuda que xisclava. Ell es quedà tan fresc i no oposà resistència, però em llançà una mirada tan lletja que em féu suar de mala manera. Els que havien acudit eren família de la nena; i, poc després, aparegué el metge que li havien fet anar a buscar. De fet, la menuda no tenia res, més que res l'esglai, segons el doctoret; i aquí s'hauria acabat la història si no hagués estat per una altra curiosa circumstància. Aquell cavaller se m'havia entravessat des del primer moment. I també a la família de la menuda, com és natural. Però és l'actitud del metge la que em va xocar. Era el típic apotecari⁸ de tota la vida, d'edat i pell indeterminades, amb un marcat accent d'Edimburg i gairebé tan emotiu com una gaita. Doncs, senyor, li va passar el mateix que a tots nosaltres; cada vegada que es mirava el meu presoner, jo veia que el doctoret es tornava lívid⁹ i li venien unes ganes boges de matar-lo. Li llegia el pensament, de la mateixa manera que

6. *Afer*: assumpte, cas.

7. Divinitat índia que conduïa un carro sota les rodes del qual es llançaven els devots perquè els esclafés. (*N. de la T.*)

8. *Apotecari*: aquell que, antigament, preparava medecines. En aquest context, és sinònim de *metge*.

9. *Lívid*: d'una pal·lidesa blavosa.

ell em llegia el meu; però com que no era qüestió de matar així com així, vam fer el que més convenia a part d'això. Vam declarar a l'home que podíem (i ho faríem) armar tal escàndol arran d'aquest incident que el seu nom provocaria tírria de punta a punta de Londres. Si tenia amics o una bona reputació, ens encarregaríem de fer-li perdre'ls. I tota l'estona, mentre el fèiem passar per la pedra¹⁰, procuràvem com bonament podíem que les dones no se li tiressin al damunt perquè estaven desenfrenades com harpies¹¹. No havia vist mai una rotllana amb tant d'odi a les cares; i al bell mig es trobava l'individu amb una sang freda sinistra i sorneguera¹² (espantat, també, prou que ho veia, jo), però aguantant el xàfec, senyor, ben bé com Satanàs.

»—Si decideixen treure estella¹³ d'aquest accident —va dir—, és evident que estic a les seves mans. Un cavaller fa tot el que calgui per evitar un mullader¹⁴ —va i diu—. Fixin el preu.

»Bé doncs, li vam clavar fins cent lliures per a la família de la menuda; saltava a la vista que li hauria agradat alçar la cresta¹⁵, però com que tots fèiem cara de pomes agres, va acabar accedint. El pas següent era aconseguir els diners; i us imagineu on ens va portar? Precisament a aquell lloc de la porta. Es tragué de la butxaca una clau, entrà i tornà poc

10. *Fer passar per la pedra*: obligar algú a fer alguna cosa sense que en tingui ganes.

11. *Harpia*: geni malèfic alat, amb rostre de dona i cos d'au rapinyaire. Se sol utilitzar com a insult.

12. *Sorneguer*: burleta.

13. *Treure estella*: treure profit.

14. *Mullader*: escàndol, situació violenta.

15. *Alçar la cresta*: fer-se el valent.

després amb deu lliures en or i un taló del respectabilíssim banc Coutts¹⁶ per la diferència, lliurat al portador i signat per un nom que no us puc dir, tot i que és un dels punts essencials de la història, però es tractava d'un nom força conegut i que surt sovint als diaris. La xifra era prohibitiva¹⁷, però la signatura era una garantia suficient, sempre que fos autèntica. Em vaig prendre la llibertat de fer observar al cavaller que tot l'assumpte em semblava poc plausible i que, en la vida real, un home no entra per la porta d'un celler a les quatre de la matinada i en surt amb un taló valorat en gairebé cent lliures i signat per algú altre. Però ell, sorneguer, s'ho va prendre a la fresca.

»—No pateixi —va i diu—. Em quedaré amb vostès fins que obrin els bancs i cobraré personalment el taló.

»I així fou com ens posàrem tots en camí, el metge, el pare de la menuda, el nostre amic i jo mateix, i passàrem la resta de la nit al meu bufet; i l'endemà, després d'esmorzar, anàrem plegats al banc. Vaig presentar jo mateix el taló i vaig dir que tenia raons per creure que era fals. Gens ni mica. El taló era autèntic.

—Bufa! —exclamà el senyor Utterson.

—Veig que us ho preneu com jo —va fer el senyor Enfield—. Sí, és una història lletja. Perquè el nostre home era un individu amb qui no s'hi relacionaria ningú, un home ben

16. Un dels bancs més antics de Londres, fundat el 1692 pels germans Coutts. A partir del regnat de Jordi III, tots els monarques anglesos han obert comptes corrents a les seves oficines del carrer Strand.

17. *Prohibitiu*: dit d'un preu, elevadíssim.

bé execrable¹⁸; i la persona que va emetre el taló és la flor i nata de la societat, una celebritat també i (cosa que encara ho empitjora) un d'aquells personatges que fan el bé, com diuen. Xantatge, suposo; un home honest que paga el gust i les ganes per alguna barrabassada de la seva joventut. Per tant, Can Xantatge és com he batejat el lloc de la porta. Per bé que fins i tot això, oi, està lluny d'explicar-ho tot —va afegir abans de perdre's en les seves reflexions.

I d'aquestes, el senyor Utterson l'hi va treure en preguntar bastant bruscamment:

—I no sabeu si l'emissor del taló hi viu?

—Seria probable, oi? —contestà el senyor Enfield—. Però he tingut ocasió de fixar-me en la seva adreça; viu a no sé quina plaça.

—I no heu demanat mai pel... lloc de la porta? —va fer el senyor Utterson.

—No, senyor: tinc delicadesa —fou la resposta—. M'impresiona molt fer preguntes; escau massa a l'estil del Dia del Judici. Avieu¹⁹ una pregunta i és com si aviéssiu una pedra. Esteu tranquil·lament assegut al cim d'un turó; i la pedra davalla rodolant, aviant-ne d'altres; i al cap d'un moment un pobre infeliç (l'últim que us hauríeu imaginat) rep l'allau a la closca al bell mig del seu jardí particular i la família ha de canviar de nom. No, senyor, m'ho prenc per norma: com més sembla can seixanta, menys pregunto.

—Una bona norma, val a dir —concedí l'advocat.

18. *Execrable*: menyspreable.

19. *Aviar*: deixar anar.